

روین دورهی عالی وزیری

تألیف: حسین مهرانی

فهرست نویسی پیش از انتشار

سرشناسه	:	وزیری، علیقی، ۱۳۵۸-۱۳۶۶.
عنوان و نام پدیدآور	:	ردیف دوره‌ی عالی وزیری / نت نگاری حسین مهران.
مشخصات نشر	:	تهران: ماهور، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	:	۶۸ ص.؛ پارتنیون؛ ۲۲ × ۲۹ س.م.
شابم	:	979-0802604-88-9
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتاب حاضر قبلاً تحت عنوان «ردیف دوره‌ی عالی استاد کلنل علیقی خان وزیری» توسط انتشارات حسین مهرانی در سال ۱۳۸۰ منتشر شده است.
عنوان دیگر	:	ردیف دوره‌ی عالی استاد کلنل علیقی خان وزیری.
موضوع	:	موسیقی برای تار — پارتنیون
موضوع	:	موسیقی برای سه تار — پارتنیون
موضوع	:	موسیقی ایرانی — دستگاه‌ها — ردیف — پارتنیون
شناسه‌ی افزوده	:	مهرانی، حسین، [موسیقی دان]، ۱۳۴۸.
رده‌بندی کنگره	:	۱۳۹۴ ۴۲/ت MT۶۵۴
رده‌بندی دیویی	:	۷۸۹/۷۲
شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی	:	۴۰۸۸۸۳۴

مؤسسه‌ی فرهنگی - سری ماهور

تهران، پل چوبی، خیابان حرفی، شماری ۴، طبقه‌ی همکف
کدپستی ۱۶۱۱۹، صندوق پستی ۱۹۵۱۳-۴۷۰
تلفن: ۷۷۶۰۱۰۲۰ فکس: ۷۷۶۰۶۵۳۳

www.mahoor.com
info@mahoor.com

ردیف دوره‌ی عالی وزیری

طرح روی جلد	سیاوش یعقوبی
اجرای جلد	ملیحه محسنی
نت‌نگاری	حسین مهرانی
چاپ اول	۱۳۹۴
تعداد	۲۰۰۰ جلد
لیتوگرافی	کارا
چاپ	جباری
صحافی	نبوت

© حق چاپ محفوظ است.

شابم: ۹۷۹-۰۰-۸۰۲۶۰۴-۸۸-۹ ISMN: 979-0-802604-88-9

فهرست مطالب

۶	مقدمه
۷	نشانه‌ها
۱۰	کوک تار
۱۱	آواز بیات اصفهان
۱۲	درآمد
۱۷	چهارمضرب
۲۵	آواز دشتی
۲۶	ژیمناستیک موزیکال
۳۳	درآمد
۳۴	چهارمضرب دشتی ۱
۳۶	چهارمضرب دشتی ۲
۴۱	دستگاه ماهور
۴۲	حاضرباش
۴۷	درآمد
۴۷	چهارمضرب ۱
۴۸	کرشمه
۴۹	دلکش
۵۰	فروید
۵۱	چهارمضرب ۲
۵۲	چهارمضرب ماهور
۵۵	دستگاه چهارگاه
۵۶	دخترک ژولیده
۶۲	درآمد
۶۴	مغلوب
۶۵	نغمه‌ی مغلوب

از مجموعه‌ی آثار استاد سلینقی وزیری تک‌نوازی‌هایی روی صفحه موجود است که به گفته‌ی روح‌الله خالقی فقط برای تار ساخته شده‌اند و غیر از یک روی صفحه‌ی چهارگاه، بقیه بداهه‌نوازی نیستند.

کتاب حاضر در سال ۱۳۶۹ از روی این صفحه‌ها به نت درآمده و در سال ۱۳۸۱ برای بار نخست به چاپ رسیده‌است و از آنجا که وزیر کنونی در آواز اصفهان را «ردیف عالی اصفهان» نام‌گذاری کرده‌است، این کتاب را «ردیف دوره‌ی عالی وزیری» نامیده‌ام. این اثر شامل چهار برنامه‌است: آواز بیات اصفهان که در تنالیتیه‌ی «سل» اجرا شده، آواز دشتی که در تنالیتیه‌ی «لا» اجرا شده و با ژیمناستیک موزیکال شروع می‌شود، دستگاه ماهور که در تنالیتیه‌ی «سل» اجرا شده و با طعه‌ی حاضر باش شروع می‌شود، دستگاه چهارگاه که در تنالیتیه‌ی «ر» اجرا شده و با قطعه‌ی دخترک ژولیده شروع می‌شود. نکته قابل توجه این است که وزیری هر چهار برنامه را با یک کوک اجرا کرده‌است.

امتیاز این چاپ نسبت به چاپ قبلی این است که با دستیابی به فایل صوتی بهتری از اجرای وزیری توانستم با دور‌کُند و دقت بیشتری آثار استاد را بشنوم و در واقع آن را بازنویس کنم. تجربه‌ی تدریس چاپ اول این اثر و نیز نگارش این گونه متون آموزشی در این سال‌ها نیز بر افزایش کیفیت بازنویسی و تدوین آن تأثیر داشته‌است.

از دوست عزیز جناب محمد موسوی، مدیر مؤسسه‌ی فرهنگی-هنری ماهور که به پیشنهاد بازنویسی و تجدید چاپ این کتاب را دادند و از استاد عزیزم آقای هوشنگ ظریف به خاطر راهنمایی‌هایشان صمیمانه سپاسگزارم.

حسین مهرانی

پاییز ۱۳۹۴

نشانه‌ها

- مضراب چپ
 تک ریز کوتاه
 چپ ریز
 اجرای بدون مضراب
 تریل با یک مضراب (پواک)
 گلیساندو
 تکیه
 کندن سیم با دست چپ
 تکیه به کرنِ نت بعد
 تکیه به بملِ نت بعد
 تکیه به بملِ کرنِ نت بعد
 گرفتنِ دستان به وسیله‌ی شست دست چپ که در پایین میزبان گذاشته می‌شود
 اشاره به فاصله‌ی دوم پایین (بم تر) و برگشت به نت پایه
 ریز
 درآب
 درآب ریز
 تریل
 چپ تریل
 تریل به بملِ نت بعد
 تریل به کرنِ نت بعد
 تریل به بملِ کرنِ نت بعد
 تریل به فاصله‌ی سوم بالاتر
 پزواک به بملِ نت بعد
 پزواک به بملِ کرنِ نت بعد
 اجرای ملودی روی یکی از سیم‌های دوپل تار

اجرای ملودی به صورت معمول روی سیم‌های دابل تار..... ⊖

مضرب چپ روی سیم پنجم تار..... ۷

زدن سیم بم توسط انگشت شست دست چپ که در پایین میزان گذاشته می‌شود..... †

استاکاتو (خفه کردن)..... ●

اجرای این تکنیک بسته به اینکه با کدام انگشت اجرا شود متفاوت است. اگر نتی که استاکاتو روی آن اجرا می‌شود با انگشت سوم گرفته شود استاکاتو معمولاً با اشاره به سوم پایین اجرا می‌شود. چنانچه با انگشت دوم گرفته شود، به سه صورت اجرا می‌شود: اشاره به نت واخوان، اشاره به دوم پایین تر از نت اصلی، و خفه کردن نت اصلی با انگشت سوم. اگر نت اصلی با انگشت اول گرفته شود، به دو صورت اجرا می‌شود: اشاره به نت واخوان، خفه کردن نت اصلی با انگشت سوم

* وقتی علامت ↓ روی نتی قرار بگیرد می‌توان آن نت را کمی طولانی تر اجرا کرد. عدم اجرای این علامت خدشه‌ای به ریتم و جمال بندی وارد نمی‌کند.

ویراسیون ریز..... vib.

ویراسیون درشت (زیر شن نت تا پُرده بالاتر توسط کشیدن دست در عرض دسته)..... VIB.

از این علامت به بعد قطعه از حالت ضربی خارج می‌شود و به صورت آزاد ادامه می‌یابد..... Adlib.

به تدریج تند کردن..... accele.

به تدریج کند کردن..... rit.

اجرای مُردان با نت سیم دست باز ساز..... 0

اجرای مضرب راست روی سیم پنجم تار..... ▣

اجرا با شست دست راست به جای مضرب (سه تار)..... ^

مُردان یا گزش..... ~

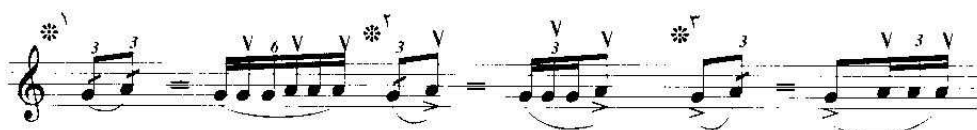
اسپیکاتو.....

* ریز همیشه به تک بعد می‌چسبد ولی وقتی علامت نفس (و) می‌آید قطع می‌شود و مکث کوتاهی در جایی که این علامت آمده، به وجود می‌آید.

مهم: تکنیک ریز در اجرای نوازندگان قدیمی سرعتی ثابت داشت و در اثر تغییر تمپو در قطعات مختلف تعدادش متفاوت می‌شد. این تکنیک دو نوع است: ریز ساده (با تعداد ۴، ۸، ۱۶ و...) و ریز ترکیبی (با تعداد ۳، ۶، ۱۲ و...). در یک نت تعداد مضرب‌های راست و چپ می‌توانند مضرب سه یا چهار داشته باشند. این موضوع هم در قطعات ضربی و هم آوازی صادق است. به عنوان مثال در یک سیاه می‌توان هشت نت سه‌لاچنگ (در آوازاها) یا چهار نت دولاچنگ (در رنگ‌ها) یا شش نت سیکستوله (هم در آوازاها و هم در رنگ‌ها) اجرا کرد.^۱

ریز وقتی ترکیبی و شش تایی است دو نوع تکنیک دیگر (شلال و تک ریز کوتاه) از آن ساخته می‌شوند که در اینجا آنها را شرح می‌دهیم:

۱. مانند رنگ نستاری که استادان: شهنازی و برومند در هر سیاه شش دولاچنگ سیکستوله اجرا کرده‌اند.

۱. ریز: شش نت که به صورت راست و چپ اجرا می‌شوند.

۲. شلال: در اثر ایجاد ایست در انتهای شش نت (به جای سه نت آخر یک نت با مضرب چپ اجرا می‌شود) به وجود می‌آید (ایست + حرکت).

۳. تک‌ریز کوتاه: در اثر ایجاد ایست در ابتدای شش نت (به جای سه نت اول یک نت با مضرب راست اجرا می‌شود) به وجود می‌آید. (حرکت + ایست).

* چگونگی استفاده از این سه نوع ریز به سلیقه‌ی نوازنده بستگی دارد. در شکل زیر نحوه‌ی استفاده از این سه نوع ریز را در گوشه‌ی زنگوله‌ی راست پنجگاه آورده‌ایم:

نکته: وجود ریز ترکیبی در ترکیب سازهای مضرابی در موسیقی ایران گاهی باعث می‌شود نوازندگان و آهنگسازان ریتم خود قطعه را به ترکیب بنویسند که این موضوع به نظر نگارنده مشکل ایجاد خواهد کرد.

اختصارنویسی

* اجرای صحیح ریز استاد وزیری می‌تواند به این صورت نوشته شود:

